ROMÂNĂ

ESEURI (SUBIECTUL 3)

MATERIAL ELABORAT CORESPUNZÂND
CERINȚELOR DE BACALAUREAT 2016

© 2016 PRESSTERN SOLUTIONS

Cuprins după titluri

Alchimie de Marin Sorescu 2
Alexandru Lăpuşneanul de Costache Negruzzi 4
Baltagul de Mihail Sadoveanu 8
Ciocnirea de Mircea Cărtărescu 13
De demult... de Octavian Goga 21
Din ceas, dedus... de Ion Barbu 23
Emoţie de toamnă de Nichita Stănescu 25
Enigma Otiliei de George Călinescu 27
Eu nu strivesc corola de minuni a lumii de Lucian Blaga 31
Floare albastră de Mihai Eminescu 34
Flori de mucigai de Tudor Arghezi 37
În Grădina Ghetsemani de Vasile Voiculescu 40
Ion de Liviu Rebreanu 43
Iona de Marin Sorescu 47
Lacustră de George Bacovia 52
La ţigănci de Mircea Eliade 55
Leoaică tânăr, iubirea de Nichita Stănescu 59
Luceafărul de Mihai Eminescu 62
Maitreyi de Mircea Eliade 67
Malul Siretului de Vasile Alecsandri 71
Moara cu noroc de Ioan Slavici 74
Moartea lui Fulger de George Coşbuc 77
Moromeţii de Marin Preda 83
Odă (în metru antic) de Mihai Eminescu 88
O scrisoare pierdută de Ion Luca Caragiale 91
Plumb de George Bacovia 96
Povestea lui Harap-Alb de Ion Creangă 99
Revedere de Mihai Eminescu 104
Riga Crypto şi lapona Enigel de Ion Barbu 106
Sara pe deal de Mihai Eminescu 109
Testament de Tudor Arghezi 111
Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război de Camil Petrescu 114

Cuprins după autori

Camil Petrescu: Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război 114
Costache Negruzzi: Alexandru Lăpuşneanul 4
George Bacovia: Lacustră 52
George Bacovia: Plumb 96
George Călinescu: Enigma Otiliei 27
George Coşbuc: Moartea lui Fulger 77
Ioan Slavici: Moara cu noroc 74
Ion Barbu: Din ceas, dedus... 23
Ion Barbu: Riga Crypto şi lapona Enigel 106
Ion Creangă: Povestea lui Harap-Alb 99
Ion Luca Caragiale: O scrisoare pierdută 91
Liviu Rebreanu: Ion 43
Lucian Blaga: Eu nu strivesc corola de minuni a lumii 31
Marin Preda: Moromeţii 83
Marin Sorescu: Alchimie 2
Marin Sorescu: Iona 47
Mihai Eminescu: Floare albastră 34
Mihai Eminescu: Luceafărul 62
Mihai Eminescu: Odă (în metru antic) 88
Mihai Eminescu: Revedere 104
Mihai Eminescu: Sara pe deal 109
Mihail Sadoveanu: Baltagul 8
Mircea Cărtărescu: Ciocnirea 13
Mircea Eliade: La ţigănci 55
Mircea Eliade: Maitreyi 67
Nichita Stănescu: Emoţie de toamnă 25
Nichita Stănescu: Leoaică tânăr, iubirea 59
Octavian Goga: De demult... 21
Tudor Arghezi: Flori de mucigai 37
Tudor Arghezi: Testament 111
Vasile Alecsandri: Malul Siretului 71
Vasile Voiculescu: În Grădina Ghetsemani 40

Cuprins după cuvinte cheie

Artă poetică modernistă 23, 31, 37, 111
Artă poetică neomodernistă 59
Artă poetică romantică 88
Artă poetică simbolistă 96
Baladă cultă 77
Basmul cult 99
Comedia 91
Criticismul junimist 15
Dacia literară 19
Dramă modernă postbelică 47
Elegie filozofică 104
Eugen Lovinescu 80
Idilă filozofică 34
Modernismul 80
Nuvela fantastică 55
Nuvela istorică, romantică 4
Nuvela realist-psihologică 74
Operă dramatică 47, 91
Poem romantic 62
Poezia tradiţionalistă 40
Poezie epică 77, 106
Poezie modernă 23, 31, 106
Poezie modernistă 37, 111
Poezie neomodernistă 2, 25, 59
Poezie postmodernistă 13
Poezie romantică 34, 88, 109
Poezie romantică de inspiraţie folclorică 104
Poezie simbolistă 52, 96
Prelungiri ale romantismului şi ale clasicismului 21, 77
Proza paşoptistă 4
Rolul literaturii în perioada paşoptistă 19
Roman al experienţei 114
Roman interbelic 8, 27, 43, 67, 114
Roman modern, realist 83
Roman modern realist de tip balzacian 27
Roman modern, realist-obiectiv şi social 43
Roman modern, subiectiv, al experienţei 67
Roman modern, subiectiv psihologic 114
Roman tradiţional realist mitic 8
Romanul de după al Doilea Război Mondial (postbelic) 83
Societatea „Junimea” şi Titu Maiorescu 15
Text liric din perioada paşoptistă 71

Cuprins după personaje

Alexandru Lăpuşneanul – Caracterizarea personajului dintr-o nuvelă romantică, istorică (Costache Negruzzi: Alexandru Lăpuşneanul) 120

Cetăţeanul turmentat – Caracterizarea personajului dintr-o operă dramatică / dintr-o comedie (Ion Luca Caragiale: O scrisoare pierdută) 123

Costache Giurgiuveanu – Caracterizarea personajului dintr-un roman modern realist (balzacian) / roman interbelic (George Călinescu: Enigma Otiliei) 125

Felix Sima – Caracterizarea personajului dintr-un roman modern realist (balzacian) / roman interbelic (George Călinescu: Enigma Otiliei) 127

Ghiţă – Caracterizarea personajului dintr-o nuvelă realist-psihologică (Ioan Slavici: Moara cu noroc) 130

Harap-Alb – Caracterizarea personajului dintr-un basm cult (Ion Creangă: Povestea lui Harap-Alb) 132

Ilie Moromete – Caracterizarea personajului dintr-un roman postbelic / roman modern realist (Marin Preda: Moromeţii) 134

Ion Glanetaşu – Caracterizarea personajului dintr-un roman modern, realist-obiectiv / roman interbelic (Liviu Rebreanu: Ion) 137

Maitreyi – Caracterizarea personajului dintr-un roman modern, subiectiv, al experienţei / roman interbelic (Mircea Eliade: Maitreyi) 141

Ştefan Gheorghidiu – Caracterizarea personajului dintr-un roman modern, subiectiv de analiză / al experienţei / roman interbelic (Camil Petrescu: Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război) 144

Vitoria Lipan – Caracterizarea personajului dintr-un roman tradiţional realist / roman interbelic / Personaj feminin (Mihail Sadoveanu: Baltagul) 148

Zaharia Trahanache – Caracterizarea personajului dintr-o operă dramatică / dintr-o comedie (Ion Luca Caragiale: O scrisoare pierdută) 151

Subiecte

Marin Sorescu: Alchimie

Poezie neomodernistă

Neomodernismul este un curent ideologic, o orientare literară care s-a manifestat în perioada postbelică şi se caracterizează prin redarea temelor grave într-o manieră ludică, ce ascunde însă tragicul. Scriitorii neomodernişti doresc să se despartă de „spiritul veacului”, care este cel al războaielor şi doresc să recupereze adevăratele valori şi modele. Literatura neomodernistă este definită printr-un imaginar poetic inedit, limbaj ambiguu, metafore subtile şi expresie ermetică. Poezia capătă puternice accente lirice, fiind caracterizată prin extinderea imaginaţiei până la zona suprarealului, prin luciditate şi fantezie, sensibilitate şi ironie, confesiune sau reflexivitate puternică. Creaţia neomodernistă este expresia metaforică a trăirilor profunde ale poetului, a unor emoţii puternice, o revigorare a lirismului pur, după o perioadă dominată de dogmatism.

Adevărata revenire a lirismului se produce odată cu generaţia ’60, reprezentată, mai ales de Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana. Poezia acestei generaţii pune accent pe valoarea estetică, aşadar frumosul devine elementul primordial al operei literare, întorcându-se către marile teme ale lirismului, tratate în tonalitate subiectivă. Apelul la tradiţia lirică autentică, întoarcerea la poeticitate şi apelul la o motivaţie etică a discursului liric sunt trăsături ale neomodernismului poetic românesc.

Marin Sorescu este un reprezentant tipic al generaţiei ’60 deoarece temele, motivele, dar şi mijloacele de expresie ale curentului se regăsesc în creaţiile sale. În operele sale predominantă şi definitorie este tema sentimentală, a sufletului. E vorba mereu de substituirea unei realităţi mai ample, mai complexe, printr-una simplă, cotidiană, între care apoi se stabilesc corespondenţe metaforice sau simbolice. Limbajul ambiguu, metaforic, sintaxa poetică nouă, intelectualismul, introducerea ludicului, a ironiei, a parodiei sunt caracteristicile liricii soresciene.

Poezia „Alchimie” prezintă o viziune originală despre existenţă, despre aspiraţia umană, concepută sub forma unui monolog adresat, o rugă insistentă a poetului care caută fericirea.

Opera începe cu o adresare directă celor „nouăzeci şi nouă de elemente”, invocaţie repetată la începutul fiecărei strofe, accentuând, pe de o parte, dorinţa crescândă a eului liric, iar, pe de altă parte, neputinţa lui de a fi găsit fericirea.

Sugerat şi prin titlu, dar şi prin enumeraţia „atâta fier, atâta aur, atâta mercur”, eul liric caută – asemenea alchimiştilor – o formulă magică care să-i aducă fericirea. Invocă elementele chimice, cerându-le să se amestece în aşa fel, încât să se obţină ceea ce caută: al o sutălea element: perfecţiunea, fericirea. „Potriviţi-vă”, „şi daţi-mi fericirea” spune el.

În următoarea strofă se constituie o antiteză între gândirea lucidă, reprezentată prin cuvintele „calcule” şi „înţelepciune” respectiv sentimentele, reprezentate prin „fericire”. Astfel se pune în opoziţie omul de ştiinţă / alchimistul şi artistul / poetul. Alchimistul, gânditorul raţional caută fericirea în timp ce artistul o doreşte. Noţiunea fericirii însă îi aseamănă: găsirea Totului, a absolutului, a perfecţiunii, a pietrei filozofale. Elementele chimice s-au amestecat greşit şi în loc de fericire a ieşit înţelepciunea, care a fost un obstacol pentru artist-poet.

O altă opoziţie deschisă de poezie este aceea dintre tinereţe şi maturitate, sugerată prin a treia strofă. În tinereţe omul speră în găsirea fericirii, în găsirea absolutului, a perfecţiunii, însă înţelepciunea maturităţii îl face să înţeleagă că idealul fericirii este o iluzie. Astfel, elementele chimice pot reprezenta obstacolele vieţii sau experienţele care îl maturizează pe om, fie el artist sau om de ştiinţă. Alchimistul învaţă din încercări, omul din experienţe, dar ambii învaţă preţul fericirii.

Ultima strofă prezintă o ultimă încercare a eului liric de a obţine fericirea prin formule magice. Elementele sunt în număr insuficient în „tabloul fiinţei mele”, metaforă a universului interior. Timpul a fost risipit, acel timpul care a fost dat pentru a găsi prin diferite combinaţii ale elementelor produsul final: fericirea. Enumeraţia „o zi / Şi încă un an. Şi încă o vârstă...” sugerează imposibilitatea găsirii fericirii, iar, văzută din perspectiva timpului, sugerează pierderea irecuperabilă a tinereţii, care este timpul privilegiat al fericirii.

Marin Sorescu este, în poezie, un spirit „demitizant”, dar original prin „capacitatea expresiei de a sugera raporturi nevăzute dintre lucruri” (Eugen Simion), prin specularea unor sentimente sau întâmplări, prin schimbarea unghiului emoţiei printr-un joc de cuvinte, printr-un artificiu formal. Imaginarul poetic transfigurează realitatea concretă într-o simţire artistică, a cărui interpretare implică reflectarea sensibilă a propriilor sentimente, prin funcţia expresivă şi estetică a cuvântului. Poet neomodernist, Marin Sorescu are priceperea exceptională de a „jongla cu formulele literare” prezentând problematici existenţiale în care se poate regăsi oricare cititor.

Modernismul / Eugen Lovinescu

Perioada interbelică a reunit numeroşi scriitori de valoare care au realizat numeroase opere artistice reprezentative prin originalitatea lor. Totodată a apărut o şcoală critică pe măsură, capabilă de a surprinde fenomenul literar în toată complexitatea lui. Interesul pentru specificul naţional, dorinţa alinierii la valorile culturii europene au generat două orientări opuse, dar complementare: modernismul şi tradiţionalismul.

Conceptul de modernism nu acoperă o mişcare literară şi ideologică unitară. În cultura occidentală, perioada modernă a început în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, odată cu revoluţia industrială şi dezvoltarea oraşului. Aşadar, se poate vorbi de un modernism istoric şi de un altul artistic. Revoluţia industrială a schimbat economia: producţia de bunuri a crescut spectaculos, s-a dezvoltat transportul maritim şi feroviar, a crescut nivelul de trai, s-au modernizat formele de învăţământ, teatru şi presă. Apar noi forme artistice, ca filmul şi fotografia. În literatură, romanul dominat în secolul al XIX-lea de realism, începe să-şi îndrepte atenţia spre viaţa interioară, ca o consecinţă a teoriilor lui Freud.

În sens larg, modernismul reprezintă un curent artistic şi literar de înnoire a literaturii secolului al XX-lea, caracterizată prin negarea tradiţiei şi prin impunerea unor noi principii de creaţie. Astfel, modernismul include curentele artistice ca simbolismul, expresionismul, curentele de avangardă. Una dintre explicaţiile modernităţii estetice este dată de Baudelaire, pentru care modernul este, alături de clasic, un artist perpetuu, etern. Modernismul înseamnă ruperea de tradiţie, respingerea tuturor ierarhiilor de valoare şi a sistemelor de idei create de perioadele anterioare. Arta modernă este marcată de nevoia de înnoire, de inovare. Limbajul poetic se îndepărtează din ce în ce mai mult de tiparele comunicării obişnuite, tinzând de la sugestia simbolistă la ermetism.

În literatura română Eugen Lovinescu este cel care se afirmă ca teoretician al modernismului prin revista „Sburătorul”, punând bazele modernismului românesc. Revista “Sburătorul” a apărut la Bucureşti între 1919-1922 şi 1926-1927, în paginile căruia au debutat poeţi şi scriitori ca Ion Barbu, Ilarie Voronca, George Călinescu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu. Cenaclul literar, iniţiat în 1919, a avut o activitate permanentă şi o organizare riguroasă, continuând să funcţioneze încă patru ani după moartea lui Lovinescu. Criticul a debutat cu o atitudine antisămănătoristă şi antisimbolistă, iar ca adept al spiritului maiorescian, susţinea dreptul tuturor claselor sociale de a fi reflectate în literatură, având în vedere mai ales reprezentarea burgheziei aflate în plin progres şi afirmare culturală.

În articolul de deschidere, Eugen Lovinescu, directorul revistei şi fondatorul cenaclului cu acelaşi nume, anunţă intenţia de a se ocupa numai de literatură şi, ceea ce va deveni scopul principal al criticului estea descoperirea noilor talente, pregătind astfel o nouă generaţie literară.

Teoria sincronismului şi cea a mutaţiei valorilor estetice sunt legate de numele lui Lovinescu şi au stârnit discuţii în epocă. Teoria sincronismului porneşte de la premisa că literatura unui popor trebuie să se dezvolte simultan cu literaturile mai avansate, astfel încât să nu apară diferenţe calitative majore. Eugen Lovinescu dezvoltă teoria imitaţiei, susţinând ideea că uneori este necesar ca o literatură care a evoluat mai puţin să împrumute modele din literaturile mai avansate, astfel încât să înregistreze un progres. Eugen Lovinescu îşi elaborează teoria într-un moment în care, fără a imita, literatura română nu ar mai fi evoluat.

Principiul sincronismului în literatură înseamnă acceptarea schimbului de valori, a elementelor care conferă originalitate şi modernitate fenomenului literar. În esenţă, modernismul lovinescian porneşte de la ideea că există un spirit al veacului, explicat prin factori materiali şi morali, care impune omogenizarea civilizaţiilor, integrarea într-un ritm de dezvoltare sincronă. În condiţiile în care există diferenţe între civilizaţii, cele mai puţin avansate suferă influenţa binefăcătoare a celor mai avansate. Influenţa se realizează în doi timpi: mai întâi se adoptă, prin imitaţie, forme ale civilizaţiei superioare, apoi se stimulează crearea unui fond propriu. Prin modernizare, Lovinescu înţelege depăşirea unui „spirit provincial”, deci nu opoziţia faţă de tradiţie, de specificul naţional. Polemica lui cu tradiţionalismul nu conduce la combaterea factorului etnic în crearea de cultură, ci la sublinierea necesităţii de înnoire.

În consecinţă, pentru sincronizarea literaturii cu „spiritul veacului”, sunt necesare câteva mutaţii esenţiale în plan tematic şi estetic. Aceste mutaţii constau în: trecerea de la o literatură cu tematică preponderent rurală la o literatură de inspiraţie urbană, cultivarea prozei obiective, evoluţia poeziei de la epic la liric; intelectualizarea prozei şi a poeziei; dezvoltarea romanului analitic.

Principalele opere de critică ale lui Eugen Lovinescu sunt „*Istoria civilizaţiei române moderne*” şi „*Istoria literaturii române contemporane*”. Un loc aparte ocupă şi monografiile unor scriitori – „Grigore Alexandrescu. Viaţa şi opera lui”, „Costache Negruzzi. Viaţa şi opera lui” precum şi studiul „Titu Maiorescu” în două volume.

Polemica lui Eugen Lovinescu, purtată cu sămănătoriştii şi poporaniştii, s-a axat pe faptul că aceştia susţineau realizarea, în continuare, a creaţiilor literare cu temă rurală, care să reflecte simpatia exagerată pentru ţărani, în timp ce criticul luptă pentru modernizarea literaturii române prin crearea prozei obiective, a prozei de analiză psihologică, precum şi conturarea personajului intelectual, mult mai interesant prin „speculaţiile intelectuale şi sentimentale, jocurile complexe de sentimente”.

Apariţia romanului „Ion” de Liviu Rebreanu a însemnat o adevărată izbândă pentru literatura română, Eugen Lovinescu fiind de-a dreptul entuziasmat, întrucât această proză obiectivă, chiar dacă avea temă rurală şi personajele erau ţărani, a constituit primul roman modern înscriindu-se în direcţia de sincronizare a literaturii române. În „Istoria literaturii române moderne”, Eugen Lovinescu acordă un capitol întreg prozatorului Liviu Rebreanu, considerat creatorul romanului românesc modern în literatura română datorită apariţiei primului roman obiectiv „Ion” şi a primului roman de analiză psihologică „Pădurea spânzuraţilor”. Sub titlul *„Creaţia obiectivă: L. Rebreanu: Ion”*, Lovinescu face o analiză critică operei, începând cu afirmaţia că apariţia romanului „Ion” „rezolvă o problemă şi curmă o controversă”. Criticul consideră că romanul „Ion” este realizat după „formula marilor construcţii epice”, organizat în jurul „unei figuri centrale, al lui Ion”, şi ilustrează „viaţa socială a Ardealului”. Lovinescu compară personajul lui Rebreanu cu ţăranii lui Balzac şi Zola, spunând despre Ion că este „expresia instinctului de stăpânire a pământului, în slujba căruia pune o inteligenţă ascuţită, o cazuistică strânsă, o viclenie procedurală şi, cu deosebire, o voinţă imensă”.

Comparaţia critică se îndreaptă în continuare către Moliere, criticul român găsind o asemănare între cei doi scriitori în ceea ce priveşte dominarea personajelor de o singură mare pasiune: „În sufletul lui Ion există o luptă între <glasul pământului> şi <glasul iubirii>, dar forţele sunt inegale şi nu domină decât succesiv”. O comparaţie critică surprinzătoare este între eroul lui Stendhal, Julien Sorel, şi Ion, în ceea ce priveşte procedeul folosit pentru atingerea scopului: amândoi se folosesc de femeie „ca de o treaptă necesară”, ea fiind numai „un obiect de schimb în vederea stăpânirii bunurilor pământeşti”. Lovinescu analizează atent şi minuţios personajul principal, considerând că are un suflet simplu, că iubeşte pământul „cu ferocitate”, ajungând la concluzia că Ion este „poate mai mare ca natura”.

Lovinescu apreciază formula ciclică a romanului, stilul anticalofil şi prezentarea evenimentelor, faptelor, construcţia personajelor „după legile obiectivităţii”. Celelalte personaje ale romanului beneficiază de o analiză precisă, succintă şi pertinentă din partea lui Lovinescu, prin observaţia critică a intelectualităţii, a ţăranilor, precum şi prin prezentarea lumii rurale, „oameni în exemplare felurite ce se desprind din indiferenţa obiectivă a scriitorului...”

În concluzie, criticul susţine monumentalitatea romanului „Ion”, accentuează meritele literare ale lui Rebreanu şi evidenţiază din nou importanţa acestei creaţii, considerând-o „prima mare creaţie obiectivă”.

Eugen Lovinescu a fost o personalitate de înaltă ţinută intelectuală ce a exercitat o influenţă remarcabilă asupra emancipării şi dezvoltării literaturii române.

Personaje

Alexandru Lăpuşneanul

Costache Negruzzi: Alexandru Lăpuşneanul

Caracterizarea personajului dintr-o nuvelă romantică, istorică

Conform esteticii romantice şi recomandărilor făcute de Kogălniceanu în articolul-program „Introducţie”, Costache Negruzzi este întemeietorul nuvelisticii istorice româneşti. Nuvela istorică este o specie literară cultivată de scriitorii romantici, care evocă trecutul istoric prin temă, personaje, culoarea epocii.

În acest sens, „Alexandru Lăpuşneanul” este prima nuvelă istorică din literatura română, o capodoperă a speciei, în care scriitorul valorifică, în manieră artistică un moment din istoria Moldovei. Publicată în perioada paşoptistă, în primul număr al revistei „Dacia literară”, nuvela aparţine prozei romantice, având ca temă istoria, având un conflict romantic, bazat pe antiteza dintre boieri şi domnitor. Trăsătură romantică este şi naraţiunea lineară, urmărindu-se a doua domnie a lui Lăpuşneanu de la intrarea în ţară până la sfârşitul lui dramatic. Personajul principal este un personaj romantic, un erou excepţional în situaţii excepţionale, în jurul căruia gravitează evenimentele. Culoarea epocii este redată prin descrieri amănunţite, cu valoare documentară, cum ar fi de exemplu descrierea vestimentaţiei unor personaje, a obiceiurilor de la curtea domnească, a mesei, ospăţului domnesc, al slujbei religioase. Hiperbola este un alt procedeu artistic tipic romantic, care în nuvelă este prezent în ilustrarea unor trăsături a domnitorului, cum ar fi cruzimea în punctul culminant şi deznodământul nuvelei. Pedeapsa domnitorului şi atitudinea lui în faţa morţii este romantică.

Nuvela are ca temă evocarea artistică a celei de-a doua domnii a lui Lăpuşneanu, ilustrând lupta pentru impunerea autorităţii domneşti şi consecinţele distrugătoare pe care le are un domnitor crud, nemilos. Naratorul este omniscient, impersonal, iar naraţiunea este obiectivă, realizată la persoana a III-a. Naraţiunea se desfăşoară linear, perspectiva temporală fiind cronologică, iar perspectiva spaţială este una reală, Moldova secolului al XVI-lea. Incipitul şi finalul se caracterizează prin sobrietate, în incipit sunt rezumate evenimentele care motivează revenirea la tron a lui Lăpuşneanu, iar finalul, în mod concis şi obiectiv consemnează sfârşitul domnitorului tiran.

Echilibrul compoziţional este realizat prin organizarea naraţiunii în patru capitole, care fixează momentele subiectului. Capitolele au câte un motto sugestiv, astfel primul este „Dacă voi nu mă vreţi, eu vă vreu...”, care este răspunsul dat de Lăpuşneanu soliei boierilor care îl întâmpină la graniţa ţării, şi îi spun să renunţe la tronul Moldovei deoarece poporul nu-l vrea. Motto-ul celui de-al doilea capitol este „Ai să dai samă, doamnă!”, care este replica văduvei unui boier ucis de domnitor, o

ameninţare indirectă la adresa lui Lăpuşneanu. Cel de-al treilea motto „Capul lui Moţoc vrem!” reprezintă cuvintele mulţimii de ţărani veniţi la curte în timpul ospăţului pentru a-şi exprima nemulţumirea faţă de Moţoc, care îi exploata. Motto-ul celui de-al patrulea capitol „De mă voi scula, pre mulţi am să popesc şi eu...” este ameninţarea rostită de Lăpuşneanu celor care îl călugăriseră.

Nuvela are o temă istorică, autorul inspirându-se din cronica lui Grigore Ureche, din „Letopiseţul Ţării Moldovei”, de unde preia imaginea domnitorului, respectiv scene, momente, fapte şi replici, însă se îndepărtează de realitatea istorică prin apelul la ficţiune şi prin viziunea romantică asupra istoriei. Această licenţă istorică înseamnă de fapt transfigurarea artistică a faptelor istorice, cu scopul de a grada şi a mări tensiunea narativă, pentru a scoate în evidenţă caracterul puternic al eroului, pentru a-l face un personaj memorabil, un erou excepţional, iar conflictul pune în evidenţă personalitatea puternică a domnitorului.

Personajul principal al operei este Alexandru Lăpuşneanu, un personaj romantic, fiind un erou excepţional în situaţii excepţionale. În prezentarea lui autorul foloseşte antiteza, astfel devine un personaj complex, contradictoriu, având şi defecte şi calităţi, ceea ce reiese în mod direct şi indirect, mai ales din fapte, vorbe, gesturi şi mimică. Cruzimea este trăsătura dominantă a personajului, trăsătură motivată de faptele sale cumplite, ca de exemplu actele de răzbunare, omorârea cu sânge rece a boierilor, decapitarea celor 47 de boieri, sau pedepsirea lui Moţoc.

Este un caracter contradictoriu, având câteva trăsături pozitive, care însă sunt în slujba celor negative. Are o voinţă şi ambiţie neclintită, este hotărât, trăsături sugerate prin vorbele sale („dacă voi nu mă vreţi, eu vă vreu”), faptele sale precum şi prin atitudinea lui când la graniţă îl aşteaptă solia boierilor. În ciuda voinţei tuturor intră în ţară, îşi reocupă tronul, având un singur scop: să se răzbune pe cei care l-au trădat în prima sa domnie. Este inteligent şi isteţ, ştie că boierii nu-l vor, dar îi păcăleşte pe toţi, inclusiv pe linguşitorul, ipocritul Moţoc. Se preface că îl iartă pe acesta, dar ştie că va veni momentul când va scăpa şi de el. Este un bun cunoscător de oameni, ştie că Moţoc îl urăşte, dar şi că se teme de el. Reuşeşte cu uşurinţă să-i păcălească pe boieri la biserică şi să-i atragă în capcană. O altă calitate a lui este că îşi ţine promisiunea: îi promite lui Moţoc că nu-l va ucide şi se va ţine de promisiunea făcută sau îi promite Ruxandrei „leacul de frică” pe care-l va realiza.

Însă aceste calităţi sunt folosite pentru a-şi îndeplini planul crud al răzbunării, el având o atitudine negativă, un comportament violent faţă de toţi. Este ameninţător cu boierii la graniţă, spunându-le: „să mă întorc? Mai degrabă îşi întoarce Dunărea cursul îndărăpt” sau cu soţia lui când aceasta îi cere să înceteze răzbunarea sau în final, când este pe patul de moarte şi îşi ameninţă propria familie. Dornic de răzbunare, vrea să devină din nou domnitor, spunându-le solilor la Tecuci: „voi veni ori cu voia, ori fără voia voastră”. Este un om rău, nemilos, crud, tiran, trăsături oglindite prin faptele şi

vorbele sale. Are o inteligenţă diabolică, reuşind să-l manipuleze pe Moţoc sau mulţimea. Cu o forţă excepţională domină relaţia cu celelalte personaje, toţi se tem de el, toţi îl ascultă. Cu sânge rece îşi execută planul de răzbunare, ucide mulţi boieri, le incendiază conacurile, le taie braţele, le scoate ochii, îi spânzură. Este sadic, manifestându-şi plăcerea văzând cum sunt ucişi cei 47 de boieri. Cu mult cinism îi arată doamnei Ruxandra piramida făcută din capetele boierilor ucişi şi văzându-şi soţia leşinată spune: „femeia tot femeie... în loc să se bucure, ea se sperie". Este viclean şi ipocrit, concepând un plan de răzbunare şi de păcălire a boierilor, chiar şi pe Moţoc reuşeşte să-l păcălească. Ba mai mult, se foloseşte de el şi astfel furia poporului se îndreaptă către boierul Moţoc şi nu spre el. Stârneşte ură şi frică în toţi prin faptele sale crunte. Nu iubeşte nici poporul, spune despre mulţime că sunt proşti dar totuşi îi e frică de ei, ştie că este mare puterea lor „proşti, dar mulţi". Aceste trăsături antitetice fac din acest personaj un erou romantic complex.

Este remarcabilă şi modalitatea de caracterizare a acestui personaj. Este caracterizat nu doar prin faptele şi vorbele sale, ci şi prin gesturi şi mimică, din care reiese că este ipocrit, impulsiv, plin de ură şi dornic de răzbunare: „silindu-se a zâmbi" când salută boierii la graniţă şi „ochii-i scânteiară ca un fulger"; „râdea, muşchii i se suceau". În finalul nuvelei este pedepsit pentru faptele sale, este otrăvit de soţia lui la sfatul boierilor Spancioc şi Stroici, nuvela având astfel un final romantic: „învaţă a muri, tu care ştiai numai a omorî". Replicile personajului sunt memorabile, două dintre ele formând motto-urile primului, respectiv al ultimului capitol. Prin aceste cuvinte eroul se autodefineşte prin voinţa de neînvins respectiv prin cruzime. Inteligenţa personajului este concentrată în replica „Proşti, dar mulţi!", Lăpuşneanu fiind conştient de puterea generată de furie a poporului.

Monumentalitatea personajului, excepţionalitatea lui romantică, forţa sa de a-şi duce la sfârşit planul de răzbunare, indiferent de mijloace, spectaculosul evenimentelor, puterea de sugestie a replicilor fac din Alexandru Lăpuşneanu, titularul nuvelei un personaj memorabil.